

**CRITERIS EN LA VIDA PASTORAL D'AGUSTÍ A HIPONA LA REIAL
PETIT COMENTARI A LA *VIDA DE SANT AGUSTÍ*,
ESCRITA PER POSSIDI**

Joan Torra Bitlloch

CRITERIS EN LA VIDA PASTORAL D'AGUSTÍ A HIPONA LA REIAL
PETIT COMENTARI A LA *VIDA DE SANT AGUSTÍ*, ESCRITA PER POSSIDI

Joan Torra Bitlloch

Col·lecció TEXTOS

Edita: Institut Superior de Ciències Religioses

Ronda de Francesc Camprodon, 2. Vic

Disseny: Raimon Casals

Imprès a Gràfiques Diac. Vic

ISBN: 933644-2-8

Dipòsit legal: B-23648-05

**CRITERIS EN LA VIDA PASTORAL D'AGUSTÍ A HIPONA LA REIAL
PETIT COMENTARI A LA *VIDA DE SANT AGUSTÍ*,
ESCRITA PER POSSIDI**

Joan Torra Bitlloch

Lliçó inaugural del curs acadèmic 2004-2005
CEP, Centre d'Estudis Pastorals de les diòcesis catalanes
16 de novembre del 2004
Joan Torra Bitlloch, prevere

Tal com el seu nom indica, el Centre d'Estudis Pastorals de les diòcesis catalanes, CEP, té per objectiu facilitar “estudis pastorals” que ajudin des de tots els punts de vista possibles a fer millor, avui, a casa nostra, l'activitat de l'Església, activitat que hem convingut en anomenar “pastoral”¹.

Quan se'm va demanar de pronunciar aquesta “lliçó inaugural” i ho vaig acceptar, vaig creure que podia ser d'utilitat estudiar i presentar els criteris pastorals que van guiar l'activitat ministerial d'Agustí a la seva església local d'Hipona la Reial², i des d'ella a tot Àfrica i a l'Església universal, és a dir, a ultramar –com ho anomenaven– influint fins i tot a l'Orient³. Oimés quan fa tot just tres dies –el 13 de novembre– que coincidien els 1650 anys del seu naixement.

Els criteris pastorals per una banda són universals quant a que provenen de l'única missió confiada pel Senyor Jesús a la seva Església, d'avui, d'ahir i de sempre (cf. Mt 28,18-20); per altra banda estan cenyits a les circumstàncies concretes ben peculiars, distintives i fins diferenciadores de l'Església de l'Àfrica del Nord, i al moment històric

---

¹Veurem, en l'*Ep.* 21 que citarem després, com Agustí fa servir altres imatges potser més comprensibles als seus diocesans d'Hipona, com la dels mariners o la de l'agricultura.

²*Hippo Regius*, la Reial, perquè sembla que va ser una mena de segona residència dels reis de la Numídia. Així no es confon amb una altra Hipona, *Hippo Diarrhytus*, molt més a prop de Cartago.

³La universalitat, la catolicitat, d'Agustí esdevé clau en la lluita contra el donatisme que estava circumscrit només a les esglésies d'Àfrica.

que vivia. És la llei de l'encarnació. Com en tantes altres coses, aquesta doble fidelitat, viscuda amb santa honradesa per Agustí, el converteix en model universal. Tant de bo ens serveixin també a nosaltres que, amb tantes coses, estem vivint en un lloc i en uns moments també ben peculiars, distintius i diferenciadors, que ens fan sentir molt germans d'aquella església hiponenca i africana, tan citada per referències que hi cerquen similituds històriques⁴.

Confesso la influència que va tenir per a mi la lectura d'una obra que ha esdevingut clàssica, crec que de lectura obligada. Em refereixo al *San Agustín, pastor de almas*, de F. Van der Meer⁵. Diu aquest autor, en el pròleg de la seva obra:

Todo el mundo conoce al pecador y de rechazo al convertido. Pero ¿y al santo? Agustín parece ser interesante hasta su conversión. Luego, casi todos olvidan al hombre y al santo, y se quedan sólo con el genio. Y este genio espanta. Se esconde en alguna parte, en once grandes infolios, con un latín de brillo peculiar. (...) Ciertamente, todavía hay quien lee hoy las *Confesiones*, es decir los nueve o diez primeros libros de las *Confesiones*; luego las deja de la mano, profundamente conmovido, y pide, un poco impotente, algo más. Sin duda en ocasiones halla alguna obra traducida, pero los infolios siguen aterrándole. (...) Miles de gentes que se conmovieron con ésta o la otra página de las *Confesiones*, no piensan ni por un momento

---

⁴“Què en queda de les floreixents Esglésies locals de l'Àfrica de sant Agustí, sinó una llista de seus fictícies per als bisbes titulars?”, es pregunta el P. JEAN MARIE TILLARD, O.P., a: *Som nosaltres els últims cristians?*, Barcelona, Editorial Claret, 1998, p. 10.

⁵F. VAN DER MEER, *San Agustín, pastor de almas. Vida y obra de un padre de la Iglesia*, Barcelona 1965. L'original és de l'any 1955. Al costat d'aquesta obra, em plau citar encara, per la seva importància en el camp pastoral, A. TRAPÈ, *S. Agostino. L'uomo, il pastore, il mistico*, Fossano ⁵1987. V. MONACHINO, *La cura pastorale a Milano, Cartagine e Roma nel secolo IV*, Roma, Analecta Gregoriana 41, 1947.

en lo que aconteciera en el tiempo sobre el cual callan las *Confesiones*. Y, sin embargo, todo el mundo ha de convenir en que lo mejor de esta vida comienza cuando Agustín se ha despojado del hombre viejo y vestido del nuevo. Quien ha quedado en el recuerdo de la Iglesia no ha sido el extraviado que se convirtió de manera dramática, sino el obispo. No ha sido canonizado el hijo de Mónica ni el genio de la sensibilidad en la antigüedad poniente, sino el obispo de *Hippo Regius* (pp. 13-14).

El mateix autor, continua dient:

La única *Vida de san Agustín* es aún la breve biografía escrita por Posidio al estilo de una vida de emperador por Suetonio... Acaso hubiera sido mejor traducir sencillamente esta obrita, que, en la edición de los maurinos, no abarca veinte columnas, y darse por satisfecho (p. 17).

M'ha semblat que podia gosar fer això que aquest admirat autor suggereix, és a dir, fer una lectura de la *Vida de sant Agustí* escrita per Possidi⁶ amb la intenció de posar a la llum els criteris pastorals que s'hi trobin⁷. En vull fer, doncs, una lectura determinada que ja es veu que no serà pas complerta. Fer-ho, depassaria en massa les meves possibilitats i les d'aquesta lliçó. Cenyr-m'hi, em permet fer unes aportacions que, qui sap si ens poden ser útils avui! Almenys, així ho espero!

---

⁶*Vita sancti Augustini*, PL 32,33-66. La versió castellana, a càrrec del p. Victorino Capánaga, es troba a *Obras de San Agustín*, vol. I, Madrid, BAC 10, ⁵1979, pp. 303-365. Quan en aquest treball citem aquesta obra ho farem amb l'abreviatura *VA* i el número del capítol, sense cap més especificació.

⁷MARK VESSEY, *Posidio*, a: *Diccionario de San Agustín. San Agustín a través del tiempo*, Burgos, Editorial Monte Carmelo, 2001, 1085-1087, afirma que la biografia de Possidi gaïrbé no té cap valor com a exposició dels aspectes teològics de sant Agustí. I és veritat! Però nosaltres estem cercant –potser com Possidi– les dades que ens facilita en relació a la seva pastoral que és, com sempre, expressió d'un profund pensament teològic.

Tot i que renuncio al recurs a tota l'obra agustiniana, malgrat algunes cites que pugui fer, afegeixo dues fonts més per l'única raó que entren explícitament en el que explica Possidi. Em refereixo a la *Carta* 21⁸ –carta que, per la seva importància i en no ser molt llarga, m'he permès d'incloure-la degudament traduïda com a annex a aquest treball– que l'Agustí prevere adreça al bisbe Valeri al començament del seu ministeri per demanar un temps de formació per estudiar a fons l'Esclatrat, i als *Sermons* 355 i 356⁹, de finals del 425 i primers del 426, gairebé al terme del seu ministeri episcopal on, per un problema concret d'índole econòmica, testamentària, revela a la comunitat d'Hipona –i a nosaltres– una colla de criteris d'actuació prou importants.

Com que els criteris pastorals s'identifiquen i es confonen amb la concepció del ministeri ordenat que tenia Agustí des de la perspectiva de l'acció pastoral, és lògic que cercant els criteris ens trobem amb el ministre d'aquesta acció¹⁰. Aquesta trobada serà molt il·luminadora, doncs, pels dos costats, ben inseparables. És per això, per la identificació entre la persona del ministre i la seva acció eclesial, que farem servir el mateix guió biogràfic que disposa Possidi –fem un petit comentari a la seva obra– on hi ha l'expressió de l'exercici del ministeri pastoral per part d'aquest gran Pare de l'Església.

---

⁸*Ep.* 21, CSEL 34 / 1,49-54, PL 33,88-90. La versió castellana, a càrrec del P. Lope Cilleruelo, es troba a *Obras de San Agustín*, vol. VIII, Madrid, BAC 69, 1986, pp. 92-97.

⁹*S.* 355-356, SPM 1,124-143, PL 39,1568-1581. La versió castellana, a càrrec del P. Pío de Luís, es troba a *Obras de San Agustín*, vol. XXVI, Madrid, BAC 461, 1985, pp. 244-270.

¹⁰Precisament els *Sermons* 355 i 356 són la millor prova d'aquesta identificació: un problema aparentment personal, privat, d'un ministre ordenat, repercuteix en la pastoral, i Agustí diu: "no vull que cap de vosaltres pugui trobar-hi una excusa per a viure malament" (*S.* 355,1).

1. Possidi i la seva obra. El pròleg

Just en començar la seva obra, en el pròleg –breu–, ens diu que escriu des de l'*officio episcoporum* (VA praef.) que ell està exercint. Efectivament! Possidi és bisbe de Calama¹¹, i, per tant, primat de la Numídia. Començà a ser-ho el 397, ben poc després que Agustí també ho fos d'Hipona. És un dels deu bisbes que van sortir del monestir –de laics primer i de clergues després– que Agustí va tenir a Hipona (cf. VA 11). També ell a Calama va fundar un monestir a l'estil d'Agustí. El seu exemple l'havia colpit (cf. VA 31). Sabem que Agustí el considerava una mena d'*alter ego* seu (cf. *Ep.* 101,1). Va ser dels primers que va fer vida comú amb ell al monestir d'Hipona. I allà es va refugiar quan degut a les ràtzies dels vàndals no pogué mantenir-se en la seva església local. Això feu que acompanyés Agustí en els moments darrers de la seva vida, el 430. Sabem finalment que el 437 és expulsat per Genseric de la seva seu. Ha de ser en aquest període de temps –entre el 430 i el 437– quan escriu l'obra que ens ocupa.

Escriure la *Vida de sant Agustí* no va ser un senzill desig de la seva voluntat. S'hi va veure obligat¹², ho va considerar una mena de deure que formava part del seu ministeri episcopal a favor no només de la seva església sinó de la *causa de la santa i veritable Església catòlica del Crist Senyor* (VA praef.). En fer-ho està essent fidel *dispensador dels misteris de Déu* (VA praef.), tal com li corresponia.

L'objectiu que es proposa també és ben clar i té una dimensió ben pastoral. Vol escriure sobre *el naixement, la vida i la mort* d'aquell home venerable a partir del que *sap per experiència pròpia i pels informes rebuts d'ell mateix en els moltíssims anys d'amistoses relacions* (VA praef.). No tornarà a explicar el que ja explica Agustí d'ell mateix en les *Confessions*,

---

¹¹A uns setanta-cinc quilòmetres al sud d'Hipona.

¹²Talment com diu sant Pau per a l'evangelització, cf. 1Co 9,16.

abans i després de rebre la gràcia (VA praef.). Les *Confessions*¹³ era un llibre molt conegut i divulgat en el seu temps; una mena de *best seller*, diríem avui. Ara ho aprofita per donar-nos el que –crec– és el punt de vista correcte per a llegir i entendre aquesta obra genial i única de la història. No és de cap manera una “auto-biografia”, encara que estigui fent auto-biografia. El que Agustí va voler en escriure-les no va ser “confessar” res de la seva vida ni als homes ni a Déu; als primers no tenia per què interessar-los, sinó era per a comprendre sobretot el seu pas pel maniqueisme ja que aquests sectaris li devien estar fent una perversa i ferotge campanya de desprestigi; a Déu no li calia! Més aviat el que calia era que els primers –els homes– sentissin com ell –Agustí– proclamava en veu alta allò que Déu havia fet en la seva vida, i per això confessava la lloança al Déu que l’havia salvat¹⁴. El criteri que diu Possidi el treu del llibre de Tobit: “És bo de guardar el secret d’un rei, però les obres de Déu cal descobrir-les i proclamar-les com mereixen” (Tb 12,7). Només Déu en els altres n’havia de sortir beneficiat. També les *Confessions* tenen, doncs, els seus criteris pastorals.

Possidi recorda que altres han fet el mateix amb els homes venerables que han conegut¹⁵. Però hi ha una diferència abismal, almenys tanta com la que hi ha entre les *Confessions* i una simple biografia. I és que bona part de les vides de sants anteriors estan plenes de les grans gestes i dels

---

¹³Quan ha fet falta, hem usat la versió catalana amb la introducció i traducció de MIQUEL DOLÇ, Barcelona, Clàssics del Cristianisme 9, 1989. Hi ha també la versió de J. M. LLOVERA, Barcelona, L. Gili, 1931.

¹⁴La salvació serà el criteri pastoral màxim que guiarà tota la vida d’Agustí.

¹⁵És segur que va conèixer la *Vida de sant Antoni*, escrita per Atanasi; en parlen les *Confessions* VIII,6,15. Altres “vides de sants” anteriors, a les quals podria haver tingut accés són, per exemple, la *Vida de sant Martí*, escrita per Sulpici Sever, o les vides d’ermitans escrites per Jeroni, *Vida de sant Pau, primer ermità*, *Vida de sant Hilarió* i *Vida de Malcus, monjo captiu*. Paulí de Milà havia escrit la *Vida de sant Ambròs de Milà*. En l’àmbit grec, Gregori de Nissa havia escrit ja la *Vida de santa Macrina*. De totes maneres, Possidi presenta la vida d’Agustí des de l’esquema clàssic de divisió entre la vida i els costums.

grans miracles que aquells homes venerables havien fet, i en canvi en la *Vida* que escriu Possidi no hi trobem cap gesta memorable, ni molt menys cap miracle. Agustí no en va fer cap! El que era realment meravellós i exemplar en *l'excel·lent sacerdot Agustí* –i per això calia escriure la seva vida– era la humilitat. Aquesta va ser la virtut que va excel·lir en Agustí¹⁶. Encara ho repetirà, però de moment, en el pròleg, diu que ell fa servir el mateix criteri que Agustí va usar per a les *Confessions*:

El va moure un sentiment de santa humilitat per tal de no enganyar ningú buscant no la pròpia lloança, sinó que es glorifiqués Déu pels beneficis de l'alliberament i altres gràcies que havia rebut de la seva mà (*VA* praeef.).

La humilitat esdevé el gran criteri pastoral. Hom no pot deixar de recordar l'expressió famosa sortida del cor d'Agustí tot predicant sobre el ministeri episcopal:

---

¹⁶El motiu d'aquesta actitud és el seu propi procés de conversió que l'havia portat a trobar-se de cara amb el Déu que s'havia humiliat en l'encarnació fins arribar a la mort en creu per tal de guanyar la salvació per a un home que sempre –des dels orígens– corria el risc de caure en el pecat de l'orgull. Diu Agustí en un text memorable: “Voldria, Diòscor meu, que et sotmetessis amb tota la teva pietat a aquest Déu i, per perseguir i trobar la veritat, no cerquessis cap altre camí que el que ha estat garantit per aquell que era Déu i que per això va veure la debilitat dels nostres passos. Aquest camí és: primer la humilitat, segon la humilitat, tercer la humilitat; i tantes vegades com m'ho preguntis, tantes vegades et diré el mateix. No és que ens faltin altres coses d'aquestes que anomenem preceptes; però, si la humilitat no precedeix, acompanya i segueix totes les nostres bones accions, per tal que ens la mirem quan se'ns proposa, ens hi unim quan se'ns ajunta, i ens deixem dominar per ella quan se'ns imposa, l'orgull ens ho arrancarà tot de les nostres mans quan ja ens estiguem felicitant per la bona acció. Perquè els altres vicis són temibles en el pecat, però l'orgull és també temible en les bones accions mateixes. Poden perdre's pel desig de lloança les bones obres que fem lloablement. A un orador nobilíssim li van preguntar quin era el primer precepte que s'havia d'observar en l'eloqüència. Va respondre, segons diuen, que era la pronúncia. Li van preguntar quin era el segon precepte i va dir que era la pronúncia. Li van preguntar pel tercer, i només va respondre que era la pronúncia. De la mateixa manera, si em preguntes, i tantes vegades com m'ho preguntis, sobre els preceptes de la religió cristiana, m'agradaria descarregar-me sempre en la humilitat, encara que la necessitat m'obligui a dir altres coses” (*Ep.* 118,3,22).

Mentre m'espanta el que sóc per a vosaltres, em consola el que sóc amb vosaltres. Per a vosaltres sóc bisbe, amb vosaltres sóc cristià. Bisbe és títol d'un encàrrec rebut, cristià és el nom d'una gràcia. El títol és font de perill, el nom és font de salvació (S. 340,1)¹⁷.

La nostra obra està dividida en 31 capítols precedits del pròleg que fins ara hem vist. Cada capítol és temàtic. En el capítol 30 s'hi intercala el text d'una carta que Agustí va escriure al bisbe Honorat responent a la qüestió de què han de fer els bisbes davant de la invasió, si han d'abandonar la seva seu o romandre-hi. De manera genèrica es pot dividir en quatre parts: 1/ dels capítols 1 al 8 explica la vida d'Agustí abans de l'episcopat; 2/ del 9 al 18 relata les polèmiques amb els heretges; 3/ del 19 al 27 explica les virtuts d'Agustí en la seva vida; 4/ del 28 al 31 conta els darrers dies i la mort d'Agustí.

Dins d'aquest esquema i sense perdre'l de vista, nosaltres anirem dividint els nostres apartats a partir de les dades pastorals que ens revelen.

2. Qui és Agustí

Ho ha d'explicar! Ho fa resumidament. Els detalls els dona per coneguts de les *Confessions*. Nascut a Tagaste¹⁸, *de pares cristians* (VA

---

¹⁷Cf. S. 46,2; S. 340 A, 1, entre altres. Per introduir el text que hem citat, diu el P. A. TRAPÈ, *oc.*, p. 184: "L'episcopat, doncs, no és per a Agustí un bé desitjable per ell mateix –*indecenter appetitur* (*De civ. Dei* 19,19)– sinó un ministeri que s'accepta com a testimoni d'amor a Crist. Un amor que ha de ser humil, desinteressat, generós: humil, perquè sap molt bé que l'arrel de la salvació no està posada en ser bisbe, sinó en el ser cristià; desinteressat, perquè s'han de pasturar les ovelles de Crist no com a pròpies, sinó com del Crist, cercant en elles no pas la pròpia glòria, el propi domini, el propi guany, sinó el de Crist; generós, perquè ha d'ésser més fort que la mort. Per això Agustí alimentava un gran temor pel fet de ser bisbe i s'alegrava enormement pel fet de ser cristià."

¹⁸El 13 de novembre del 354.

1), diu forçant una mica l'expressió perquè com bé sabem el seu pare, Patrici, no va ser batejat fins al final de la seva vida. Molt ben educat en el que anomena les arts liberals.

Sense més detalls conta que fou professor de gramàtica al seu poble, i de retòrica a Cartago, Roma i Milà on hi havia la cort imperial de Valentinià el Menor. Allà, però, hi havia un bisbe que era veritablement gran: Ambròs. Agustí –potser competidor d'ell des del punt de vista retòric, com a orador “oficial”– anava a escoltar-lo barrejat entre el poble fidel. Però Agustí estava contagiats per la seducció dels maniqueus. Possidi destaca que fou la doctrina d'Ambròs¹⁹ la que li va possibilitar d'anar-se desprenent paulatinament de l'heretgia per anar-se omplint del coneixement de la fe catòlica. És, doncs, amb poques paraules, amb què descriu el procés anomenem-lo “catecumenal” d'Agustí, fins que *arribant els dies sants de Pasqua va rebre l'aigua de la salvació (VA 1)*²⁰.

No és menor, des de la perspectiva pastoral, el comentari de que va rebre del gran bisbe Ambròs la *doctrina saludable de l'Església catòlica i els sacraments divins (VA 1)*. Paraula i Sagrament són les dues grans accions de l'Església a favor seu. Resumeixen bé, per a Possidi, el que l'Església va donar a Agustí: pel camí de la predicació i de la catequesi baptismal, va accedir al port del sagrament. És –per què no?– el millor resum del que a ell, com a bisbe, li correspon de fer. És el mateix que Agustí exercirà després en el seu ministeri. I amb aquesta doble acció està donant la salvació. Aquesta és la finalitat de qualsevol acció pastoral.

---

¹⁹Possidi presenta una relació molt cordial i fluïda entre Ambròs i Agustí, quan, de fet, el testimoni de les *Confessions* no ho dóna a entendre amb tanta claredat. Ambdós textos destaquen, això sí, la profunda admiració que Agustí va sentir sempre per Ambròs.

²⁰Fou la nit pasqual del 24 al 25 d'abril del 387.

A partir del seu Baptisme –té 33 anys–, l'objectiu de la vida d'Agustí serà *servir Déu amb els seus, és a dir, viure en i del petit ramat de l'Església...*, *edificar la seva vida sobre el fonament de la fe (VA 2)*. La conseqüència serà lògica: cal vendre tot el que té seguint el consell del Senyor; i ho va fer! Les cites que Possidi fa de Lc 12,32 i Mt 19,21, són literals. Agustí havia de construir la seva vida amb *or, plata i pedres precioses*; quedaran totalment abandonades les altres coses que no tenen cap valor: només Déu comptarà en la seva vida. La riquesa de la vida cristiana que havia aconseguit el menava necessàriament a la pobresa més radical. El principi també és pastoral.

Retorna a Àfrica, a la seva Tagaste nadiua, i allà, *juntament amb altres companys i amics que també servien Déu (VA 3)*, constitueix el que s'ha donat en conèixer com a un monestir de laics²¹. Segurament que és en aquests moments quan se li ajunta Possidi. La vida allà, on tots havien renunciat als seus béns, era una *vida per a Déu, amb dejunis, oració i bones obres (VA 3)* on es meditava dia i nit la Paraula. Però no només això. L'autor ens recalca que Agustí comunicava a *presents i absents, de paraula i per escrit (VA 3)* el que treia del seu estudi, cosa que fa suposar que eren tots els que compartien contínuament el fruit del seu treball sobre la Paraula per tal d'ajudar els altres a progressar en la vida de servei a Déu. No té res d'estrany que es remarqui el paper central d'Agustí, perquè està explicant la seva vida i perquè amb tota seguretat tots devien estar molt més pendents de la seva genialitat que

---

²¹Aquest va ser l'ideal de sempre d'Agustí: un monestir de laics. A Hipona, ja prevere, va començar igual, però, un cop fet bisbe, va formar un monestir de clergues, tot i que essencialment no hi havia cap diferència entre els dos sinó és que en aquest segon es donava una dimensió d'activitat pastoral i d'hospitalitat, fruit de la vida eclesial, molt més acusada. Ambdós models havien de servir de "model" de vida cristiana i per tant d'estímul per als cristians de la comunitat diocesana.

no pas de les seves petites descobertes²². Agustí està esdevenint per ell mateix el mestre de molts deixebles units per l'amistat.

Però és que també va esdevenint mestre dels *absents*, perquè Agustí no pot passar desapercebut²³. La seva sola vida està dient als altres cristians que viure la vida cristiana amb tota la radicalitat, des de la màxima pobresa, és possible²⁴. Segurament que s'està consolidant en l'Església, el paper que té la vida religiosa en totes les seves dimensions com a element evangelitzador per ell mateix.

És bonic el criteri pastoral, i ben actual! Segurament que aquest monestir de laics agustiniana, ha d'esdevenir paradigma de fet de qualsevol comunitat cristiana que també ha d'estar centrada en la pobresa i en l'«escolta» activa de la Paraula.

3. Agustí, prevere

En el capítol quart, Possidi repeteix dues vegades que és el mateix Agustí qui li ha referit el que aquí explica. No és estrany. Havia marxat del monestir de Tagaste laic i ja no hi va retornar. Segur que en va donar moltes explicacions i que el van creure, perquè sabien molt bé que

---

²²Al final de la seva vida Agustí es lamentarà de que sempre ha hagut de parlar i poques vegades ha pogut "escoltar". Diu, en efecte, a les *Retractiones*, praef., 2: "... jo no m'atribueixo tanta perfecció, ni tan sols ara que ja sóc vell, ni molt menys quan de jove vaig començar a escriure o a parlar al poble. I em donaven tanta responsabilitat que, quan s'havia de parlar al poble a qualsevol lloc, si jo hi era present, raríssima era la vegada que se'm permetia callar i escoltar els altres i *ser prompte a escoltar i lent a parlar* (Jm 1,19)."

²³Agustí era molt conegut, per molts motius: la seva vida anterior, amb els maniqueus, el seu pas per la cort imperial, el seu retorn convertit..., tot plegat eren motius de sobres per a cridar l'atenció. A més en la seva activitat des de la conversió el trobem escrivint llibres que són mestratge *per als absents*.

²⁴Cal insistir en la novetat que aporta Agustí en la història del naixement de la "vida religiosa" en l'Església, amb aquest accent posat en la centralitat de la Paraula, amb el seu estudi compartit comunitàriament, i la vivència de la pobresa evangèlica. És això el que és modèlic per a la comunitat cristiana, i esdevé, pel sol fet de ser, un element pastoral de primer ordre.

en la seva vida sempre l'havia guiat la més sincera honradesa. Aquest detall, aparentment intranscendent, de donar explicacions contínuament d'ell mateix i de la seva activitat, és per a Agustí un altre dels criteris pastorals fermes²⁵.

Per a Agustí era norma de conducta el no acostar-se a cap església que no tingués bisbe. No volia de cap manera entrar en la “jerarquia” eclesial, i sabia que, perquè era ben conegut i per l'estil de vida que portava, la gent –i no pas ell!– podia entendre que aquesta era la seva voluntat. Tenint present la manera com funcionava a Àfrica el nomenament de bisbes –i en certa mesura el dels preveres–, si s'hi hagués fet present, potser hauria donat a entendre que “desitjava” ser-hi elegit –sense dir-ho, és clar!–, o potser, sense desitjar-ho per res del món, es podia veure embolicat en una elecció no volguda. Perquè era el poble, la comunitat, la que tenia la darrera paraula en l'elecció del seu bisbe i en la dels seus preveres²⁶; no podia ser d'altra manera²⁷!

A Hipona hi va anar tranquil. Tenien bisbe, i un bon bisbe: Valeri! Bon bisbe perquè sabia bé les seves pròpies limitacions de cara al ministeri que li havia estat confiat²⁸. En efecte! Era d'origen grec i tenia dificultats importants amb la llengua llatina (*VA* 5), llengua amb la qual havia de predicar al poble. Sabia bé que la predicació era tasca fonamental en el seu ministeri, i era ben conscient del problema que per a ell representava, no pas el coneixement de la Paraula –no se'ns diu mai!–,

---

²⁵El millor exemple ho són els sermons 355 i 356 que ja analitzarem. Molt sovint, també, Agustí ha d'explicar a la seva comunitat diocesana quina és l'activitat pastoral que el manté allunyat de la seva seu en bé de l'església africana. En veurem exemples més endavant.

²⁶En el ritual d'ordenació es manté aquest principi segons el qual és la comunitat la que demana l'ordenació.

²⁷Veurem, més endavant, en l'elecció del seu successor, el prevere Heracli, com Agustí és fidel a aquesta prioritat de la comunitat, *Ep.* 213.

²⁸En l'*Ep.* 21, Agustí, confessa que Déu l'ha fet conèixer més i millor a ell mateix en el procés de la seva ordenació i també ell ha descobert les seves limitacions. No és estrany que aquest detall es ressalti per Possidi.

sinó la manera d'expressar-la, de predicar-la a la gent que li havia estat confiada que tenien la llengua i la cultura llatines com a pròpies. No era problema d'evangeli, era problema d'encarnació²⁹.

Sabedor que Agustí estava en la seva assemblea dominical com a bon fidel, barrejat entre la gent, i mogut per la necessitat del poble que tant estimava, va dur a terme l'“estratègia pastoral” que havia dissenyat i va exhortar els fidels sobre la necessitat d'ordenar un prevere per a la ciutat. No costava massa de preveure que la gent literalment “raptaria” Agustí –prou conegut!– i el presentaria a Valeri per veure si aquest el volia ordenar de prevere, com si aquest no en sabés res!

Vés per on Agustí esdevindrà prevere –i més tard bisbe– per un problema lingüístic! Aquests problemes no són mai problemes menors; afecten l'encarnació de l'Església.

Agustí va plorar abundantament. Només ell era plenament conscient davant Déu i la seva consciència *dels molts i greus perills que li venien a sobre amb el règim i el govern de l'Església (VA 4)*, i per això plorava: no era la seva voluntat. No va faltar qui va interpretar les seves llàgrimes de manera exactament oposada al motiu pel qual es vessaven i el volien consolar dient-li que, tot i que era digne d'honors molt més grans, el presbíterat ja era molt a prop de l'episcopat i qui sap si d'una comunitat més important que no pas la d'Hipona³⁰! No és estrany que el plor d'Agustí fos copiós i amarg! No l'entenien, ni de lluny! El situaven en el *cursus honorum* i probablement només ell –i potser Valeri– eren ben conscients del que representava el pas que li feien fer i que va acceptar

---

²⁹A l'Agustí bisbe li passarà quelcom semblant amb la llengua púnica i també haurà de cercar-hi solucions perquè l'Escriptura els pugui ser predicada, cf. *Ep.* 84 i 209,2-3.

³⁰VAN DER MEER, *oc.*, p. 46-47, afirma que Hipona devia tenir entre trenta i quaranta mil habitants que era, segurament, la segona ciutat d'Àfrica, després de Cartago, potser al costat de Cirta, la capital de la Numídia, però la diferència amb Cartago era més que considerable, i ni tan sols era capital.

no pas per voluntat pròpia, sinó de Déu passada però per la dels altres. Ell haurà de lluitar-hi molt contra aquestes concepcions tan errònies del ministeri. I personalment mai no va participar de les lluites de poder mundanes que s'instal·laven en l'Església, com ja al començament havien ocupat el cor dels mateixos deixebles de Jesús³¹. Ell sí que tenia damunt d'aquests esdeveniments la mirada de Déu.

Valeri ja tenia *un home capaç d'edificar l'Església amb la seva paraula i amb la seva doctrina saludable* (VA 5) tal com tant havia pregat. I contravenint tots els usos i costums de les esglésies d'Àfrica, sabent que això sí que es feia a les esglésies orientals de les quals ell procedia, i no fent cas de les murmuracions d'altres bisbes africans, li va donar potestat per a predicar al poble fins i tot davant seu, *feliç de veure que el prevere feia el que no podia fer ell, el bisbe* (VA 5), sense que per això minvés per res, més aviat al contrari, la seva autoritat ni la fidelitat al seu ministeri. ¿Un exercici de corresponsabilitat en la comunió, diríem avui? Segur que sí!

Això dóna a entendre que la feina confiada als preveres, en una situació, la del Nord d'Àfrica, en què a cada ciutat pràcticament hi havia un bisbe³², era la de formar una mena de consell del bisbe per al govern pastoral, i de ser auxiliars seus en les celebracions litúrgiques, feina en la que el suplien en cas de necessitat³³, per malaltia o per absència. És de mica en mica que són enviats a altres esglésies del terme diocesà per tal de celebrar-hi, avançant-se al que després seran les parròquies.

---

³¹Cf. Mt 20,20-28, com a paradigma dels moments en què els deixebles de Jesús discuteixen sobre qui ha de tenir el poder i miren d'aconseguir-lo.

³²El bisbe vindria a ser com una mena d'arxiprest d'avui. Les dades permeten afirmar un nombre de bisbes molt important tenint present el territori. Així a la conferència de Cartago del 411 consta que els donatistes hi van portar 285 bisbes i els catòlics només un de menys.

³³Agustí també tindrà el seu prevere suplent. Vindria a ser l'equivalent al "vicari general".

Possidi fa notar que el precedent que va representar l'ordenació presbiteral d'Agustí va fer que també altres bisbes africans ordenessin preveres de cara a la predicació fins i tot a la seva presència (VA 5).

4. La Carta 21. L'estudi de la Paraula

Cal aturar-se en aquesta carta. És molt important i decisiva per a la vida posterior d'Agustí. Som probablement a primers de l'any 391 i Agustí ha començat tot just a exercir el seu nou ministeri presbiteral i es troba davant d'un veritable problema personal i pastoral. Es pot resumir dient que ara –moment en què ha de predicar la Paraula de Déu als altres– s'adona que no coneix prou la Paraula. No perdem de vista el que hem anat anomenant com a santa honradesa en tota la vida d'Agustí, perquè és aquesta virtut la que el porta a adonar-se'n i a “confessar-ho” al seu bisbe amb aquesta carta³⁴, com no podia ser d'altra manera.

Els fets m'han ensenyat el que necessita un home per tal d'administrar al poble el sagrament i la Paraula de Déu.

Però ara no puc adquirir allò que comprenc que em fa falta (Ep. 21,3).

La seva reflexió en aquesta carta ens forneix d'alguns criteris ben preciosos. Ell, instruït i batejat de fa ben poc, revela que *no ho havia après ni en la meua infància ni en l'adolescència* (Ep. 21,1), és a dir, confessa que, tot i ser el fill de Mònica i d'haver estat *marcat amb el senyal de la creu i adobat amb la seva sal*³⁵ com a catecumen, va viure en allò que avui potser anomenaríem com a “ignorància o incultura religiosa”: no havia tingut tracte assidu ni amb la catequesi ni amb l'ensenyament

---

³⁴Les cartes eren sempre obertes, i per tant la confessió s'estén a tothom. Déu n'hi do! Ens retrobem novament amb la virtut de la humilitat.

³⁵Conf. I,11,17.

religiós. Només havia tingut l'educació que la seva santa mare li havia pogut donar.

La preparació rebuda en el llarg procés de la seva conversió i en el seu accelerat catecumenat a Milà de mans d'Ambròs, li havia donat allò que pot quedar també com a criteri pastoral d'una formació d'aquest tipus:

M'atreviria a dir que conec i retinc amb fe plena el que pertoca a la meva salvació (*Ep.* 21,4).

L'objectiu, doncs, de la catequesi catecumenal és el d'adquirir el coneixement de la fe necessari per a la salvació. Però, no solament això. Hi ha més! Quan Agustí, ja convertit i batejat, s'ha instal·lat a Tagaste formant una mena de comunitat de laics, amb la Paraula i el diàleg sobre aquesta al centre de la vida, ja va constatar que no n'hi havia prou. Calia fer un estudi, diguem-n'hi, seriós, sobre la Paraula. I com passa gairebé sempre –res en la pastoral, pel que es veu, no és nou–, va topar amb el problema del temps (allò urgent sempre passa al davant d'allò important):

No ho vaig fer abans perquè no vaig tenir temps; vaig ser ordenat precisament quan planejava un temps de recés per a estudiar les divines Escriptures, i volia arreglar-m'ho per tal d'aconseguir temps lliure per a aquesta ocupació (*Ep.* 21,3).

L'ordenació presbiteral a la qual *se'l va forçar* (*Ep.* 21,1) l'ha posat davant d'unes quantes constatacions que val la pena ressenyar. Primer de tot ha pogut constatar que *és molt fàcil, agradable i ben vist*, l'exercici del ministeri ordenat –bisbe, prevere, diaca– si el criteri és el d'una feina feta *de rutina* i a la recerca de l'*adulació*. Si no es complica més la vida, sempre pot dir que els altres –la comunitat a la qual serveix– l'han escollit i posar com a criteri del seu exercici ministerial el simple fet de no contrariar la comunitat sinó complaure'ls en tot. El perill hi és:

com que deu la seva ordenació als altres de la comunitat, no els pot pas exigir res.

Però la manera de ser d'Agustí no li permet viure d'aquesta manera. I es troba anant més enllà. Per això diu que, com que coneix què demana el Crist –l'emperador– (cf. 1Tm 1,18-19; 2Tm 2,4), sap que és Ell qui li confia el ministeri a favor del poble, i no pas el poble a favor de Déu. I per això el ministeri esdevé *difícil, perillós i arriscat*, tot i que *al mateix temps tampoc no hi ha res més sant davant de Déu*. Mai no s'hi podrà acomodar. Ara ja com a prevere es troba essent *el segon en el lloc de govern de la nau quan jo no era capaç ni d'agafar el rem* (Ep. 21,1). Cal destacar la definició del paper del prevere, que dèiem abans, i la imatge que fa servir: com que està en una ciutat, port de mar natural, la imatge és “marinera” i no pas “pastoral”.

Ara és ell mateix qui ens explica el seu plor, i la incomprensió amb què topa per part de tots aquells que el volen consolar. La visió del ministeri d'ell i dels altres és totalment diversa:

Quan m'he trobat enmig del mar, he començat a comprendre la temeritat de les meves correccions, tot i que ja abans jutjava perillósíssim aquest ministeri. D'aquí venien aquelles llàgrimes que alguns germans van veure que vessava en el començament de la meva ordenació; com que no sabien els motius del meu dolor em van consolar amb bona intenció amb les paraules que van poder però que no servien pas per aturar el meu mal (Ep. 21,2).

La continuació de la imatge nàutica li serveix per explicar bé, en el seu to habitual de confessió sincera, quelcom que li ha passat sempre, i més en el darrer temps, quan ja era un laic “ben compromès”, i ha de demanar perdó a Déu que amb la seva elecció per al presbiterat l'ha corregit *per haver gosat esmenar els pecats de molts mariners, sense haver experimentat encara el que passa en aquest ministeri, com si jo en fos molt*

més coneixedor o fos millor (Ep. 21,2). La crítica que devia fer als pastors que hi havia –els bisbes– deuria ser forta i, segurament, prou carregada de raó. La seva actuació posterior i força escrits seus ho trasllueixen bé³⁶, però el camí a través del qual ho feia –*les correccions*– no devia ser l’encertat. Ara es troba *enmig del mar* i comprèn per experiència l’enorme dificultat del govern de la nau de l’Església:

Ara, tanmateix, he experimentat dificultats més grans i més extenses del que llavors em podia pensar. No és pas perquè hagi descobert noves corrents o noves tempestes que abans ignorava i que no hagués vist, sentit, llegit o pensat jo mateix, sinó perquè desconeixia les meves forces i la meva destresa per tal d’esquivar-les i enfrontar-les, i per això presumia del meu valor (*Ep. 21,2*)³⁷.

L’exercici inicial del ministeri que li ha implicat tota la vida, li fa fer encara una altra constatació. És ell mateix qui ha canviat en rebre l’ordenació. Ser prevere –i més tard bisbe– no és només una funció –tot i que ho és!– sinó que esdevé una manera de ser nova que canvia tota la persona des del profund del propi cor³⁸. Així, de manera lapidària sentència:

El Senyor es va burlar de mi tot fent que em descobrís a mi mateix a través d’aquesta experiència (*Ep. 21,2*).

---

³⁶Cf. S. 340A. En aquest sermó amb motiu d’una ordenació episcopal Agustí reflexiona sobre els bisbes bons i sobre els dolents. “Així [un bon servent] –diu– ha de ser el bon bisbe, i si no és així, no és bisbe”. Ho acostuma a fer en aquestes ocasions així com en els que fa en l’aniversari de la seva ordenació. A més, són notables els seus esforços de cara a la reforma dels costums de l’església africana.

³⁷Probablement és molt agosarat veure en aquesta confessió d’Agustí una mena de primer pas del que després es va anomenar com a *Revisió de Vida*. Es fa difícil no identificar amb el *veure* les seves expressions: “vist, sentit, llegit o pensat jo mateix...”, no adonar-se que hi ha un *judici* evangèlic que el mena a una *acció* que transforma la seva mateixa vida i la del seu voltant.

³⁸És el típic procés d’interioritat agustiniana que de manera magistral descriu en les *Confessions*.

Ja ho havia fet en el procés de la seva conversió; ho va intensificar en el moment del Baptisme, i ara es troba amb una altra conversió que el posa de nou davant del propi cor i li fa descobrir amb tota radicalitat què i qui és ell mateix davant Déu i els altres. I ell sap dir-ho!

Déu no ho va fer per a condemnar-me sinó per tenir misericòrdia de mi –hi confio amb tota certesa, sobretot ara que conec la meua debilitat– (Ep. 21,3).

És ell mateix, la seva persona, la que surt enormement enriquida amb l'ordenació³⁹ que ha rebut i per això es deu del tot, sense cap reserva, a aquells per als quals ha estat fet prevere. Ara *els fets m'han ensenyat el que necessita un home per tal d'administrar al poble el sagrament i la Paraula de Déu* (Ep. 21,3), dirà deixant clar que ara el sentit de la seva vida només és aquest, ja no hi queda cap altra aspiració. *La salut de la seva ànima està del tot en la salvació que ha d'administrar als altres. ¿De quina manera ho administraré per a la salvació dels altres, "no cercant el meu propi bé, sinó el bé de tots, perquè se salvin?"* (1Co 10,33) (Ep. 21,4). El que es necessita és un coneixement més aprofundit de l'Escriptura.

He d'examinar totes les medecines que hi ha en les Escriptures i dedicar-me a l'oració i a la lectura a fi de que la meua ànima assoleixi una salut idònia per a tan perillosos afers (Ep. 21,3).

La Paraula de Déu és, per tant, el criteri d'acció pastoral que necessita Agustí. En la Paraula hi ha tots els criteris d'actuació que està cercant. No en té prou amb la doctrina que sap, ni en té prou amb el coneixement "normal" de la Paraula. L'ha de llegir i hi ha de pregar perquè en ella hi trobarà els criteris que l'han de guiar en endavant, en la missió pastoral –o nàutica, diguem-ho com vulguem–. Si no coneix la Paraula a fons, si

---

³⁹Lc 12,48: "Déu demanarà molt d'aquells a qui ha donat molt, reclamarà més d'aquells a qui ha confiat més". Agustí en tenia plena consciència.

no s'hi identifica del tot, potser correrà el perill de posar altres coses en el seu lloc i només la Paraula és la que porta salvació⁴⁰.

També és interessant l'argumentació que fa servir el prevere Agustí envers el bisbe Valeri per tal d'aconseguir el temps de recés i d'estudi que demana i que considera absolutament imprescindible per a ell i per a la missió que ha de dur a terme en l'Església per encàrrec precisament del mateix bisbe Valeri.

Havent argumentat ja sobre la manera d'entendre el ministeri –de prevere i de bisbe, d'Agustí i de Valeri, sense que hi hagi diferència entre ambdós en el que demana perquè el mateix bisbe el fa predicador de la Paraula–, i havent exposat ja la centralitat de la Paraula en ella mateixa per al ministeri que ha d'exercir, li mostra de seguida l'atzucac en què es troba: *ara no puc adquirir allò que comprenc que em fa falta* (Ep. 21,3). Però la responsabilitat d'aquesta situació no és pas d'Agustí, sinó que és sobretot del bisbe perquè és ell qui el va ordenar i és ell qui li ha encarregat la feina que ara no li permet l'estudi –que havia de ser inicial i bàsic– de la Paraula.

Aquesta dada també serà important per al futur pastoral d'Agustí, d'Hipona i del Nord d'Àfrica⁴¹. A partir d'ara el monestir de laics d'Hipona i el de clergues que constituirà quan en serà bisbe, estarà centrat en aquest estudi molt aprofundit de la Paraula. Sense la Paraula no es pot exercir el ministeri. El ministeri és bàsicament, ministeri de la Paraula. La preparació ha de ser prèvia a la possible ordenació i la consegüent missió. Però aquesta preparació haurà de ser també constant, tal com ja ho era en la praxi del mateix Agustí i dels seus germans

---

⁴⁰El concepte Paraula és molt més ample que només l'Escriptura. Els sagraments, de fet, també entren en aquesta categoria perquè són Paraula de Déu que actua en els homes. I vice-versa; la Paraula és sagrament en la mesura en què la seva acció és eficaç en aquell que l'escolta i la rep santament en la seva vida.

⁴¹També per al futur de l'Església. És comú afirmar que en aquesta visió d'Agustí hi ha els precedents llunyans del que després varen ser els seminaris, i la preparació bíblica i teològica prèvia necessària per al ministeri.

en el monestir. Si cal –i caldrà molt sovint– s’ha de poder tenir aquests temps de recés –de reciclatge diríem avui–. Forma part essencial de la pastoral.

En el cas d’Agustí l’estudi constant de la Paraula es donarà d’una manera eminent. En la carta on hi ha les actes de l’elecció del seu successor, Heracli, hi consta el pacte fet amb la comunitat per tal que ell es pugui dedicar durant cinc dies a la setmana a l’estudi de l’Escriptura. Així li han encarregat els altres bisbes reunits en diversos concilis. Ho recorda i ho fa signar als membres de la comunitat perquè, tot i que el pacte havia estat acceptat temps abans, la feina pastoral –sobretot l’administració de justícia– no li ha permès de complir-ho. Ara podrà descarregar “oficialment” aquesta feina –que no està tan lligada a la Paraula– en el prevere Heracli. Val la pena sentir directament el text.

“Sabeu prou bé el que fa uns anys vaig voler fer i no em va deixar. En atenció a l’estudi de l’Escriptura, que els col·legues en l’episcopat, pares i germans meus, es van dignar a imposar-me en els dos concilis de Numídia i de Cartago, vam pactar, vosaltres i jo, en què ningú no em molestaria durant cinc dies a la setmana. Se’n va aixecar acta i vosaltres ho vauc aclamar. Faig que es llegeixi el vostre assentiment i les vostres aclamacions. Però es va complir durant molt poc temps pel que a mi respecta ja que de seguida vauc tornar a interrompre’m amb violència i no se’m permet dedicar-me al que vull. Abans i després del migdia em lliguen els afers dels homes. Us prego i us conjuro per Crist que accepteu que deixi la càrrega d’aquestes meves ocupacions en aquest jove, és a dir, en el prevere Heracli, a qui avui designo com a bisbe, successor meu en el nom de Crist”. El poble va aclamar vint-i-sis vegades: “Et donem gràcies per la teva decisió” (*Ep.* 213,5).

El recés que demana Agustí, a part de que és sorprenentment curt, no és només d'estudi, sinó que és sobretot de pregària. Si aquesta no hi fos, no es podria aconseguir l'objectiu perquè aquest no és només intel·lectual, sinó que és "pastoral", agafa tota l'existència de la persona. Cal fer, doncs, el que demana el Senyor:

¿De quina manera es pot aconseguir això si no és demanant, trucant i buscant, tal com el mateix Senyor va dir (cf. Mt 7,7-8; Lc 11,9-10), és a dir, pregant, estudiant i plorant? Per a aquesta feina he volgut obtenir un curt espai de temps, per exemple, fins a Pasqua, de la teva sinceríssima i venerable caritat, primer a través dels germans i ara per mitjà d'aquests precés (*Ep.* 21,4).

Abans de demanar-ho per escrit, Agustí ho ha demanat *a través dels germans*, amb qui Agustí ha compartit *el que l'angunieja i l'espanta* (*Ep.* 21,3). En el cas dels preveres són els *conservents* (*Ep.* 21,2).

Davant la possible dificultat –totalment real en tots els temps– de que el bisbe li digui que ja està prou preparat, o que vol saber què és el que li falta, Agustí esgrimeix una argumentació socràtica: *Són tantes coses que amb més facilitat podria dir les que tinc que les que desitjo adquirir* (*Ep.* 21,4).

Davant l'altra possible argumentació en el sentit de que hi ha molta feina –pastoral– per fer i que aquest temps de recés i d'estudi seria un "perdre el temps" perquè en realitat no és cap feina que porti profit directe⁴² i la comunitat eclesial no ho entendria, l'argumentació és doble, encara que íntimament lligada. Per un costat fa posar el bisbe davant del judici de Déu que ell, el prevere, haurà de passar:

Què podré en realitat respondre al Senyor, el meu jutge?

---

⁴²La lucidesa d'Agustí el porta a valorar la formació com a un element pastoral de primer ordre, sense el qual potser la mateixa activitat pastoral es podria esgotar en ella mateixa.

Que no podria ja aconseguir aquesta instrucció perquè m'ho impediessin els negocis eclesiàstics? (*Ep.* 21,5).

Per altra banda fa notar que davant de qualsevol qüestió econòmica, en relació a les propietats materials de l'Església, tant el bisbe com la comunitat, no solament comprendrien l'absència sinó que li demanarien expressament que s'absentés i ho arribarien a justificar fins i tot com un servei als pobres que viuen dels guanys que es treuen de les propietats. La imatge passa de pastoral i marinera, a agrícola, i els membres de la comunitat passen a ser descrits com *els meus arbres vius* que han de ser cuidats amb tota diligència.

Per què, doncs, al·legues que et va faltar un temps de recés per a aprendre la meua agricultura?" Digues-me, si et plau, què he de respondre. ¿Potser vols que digui: "l'ancià Valeri, creient que jo ja estava instruït en tot, quant més em va estimar menys em va permetre aprendre?" (*Ep.* 21,5).

El darrer argument és la mateixa caritat que l'uneix amb Valeri i amb la comunitat a la qual estan servint perquè és la mateixa caritat de Crist.

Per això recorro a la mateixa caritat i afecte per tal que em compadeixis i em concedeixis per a la feina que et demano, el temps que et demano. I que fins i tot m'ajudis amb les teves oracions de manera que el meu desig no sigui inútil, ni la meua absència infructuosa per a l'Església de Crist i la utilitat dels meus germans i conservents. Sé que el Senyor no menysprea aquesta caritat que prega per mi, especialment en tal afer, i la rep com un sacrifici suau. I amb això potser m'ajudarà a instruir-me en els molt saludables consells de les seves Escriptures en un termini de temps més curt del que he sol·licitat (*Ep.* 21,6).

Gairebé no cal dir que Agustí se'n va sortir. Va tenir el temps que demanava, i el va aprofitar. La seva vida pastoral posterior ho posa clarament de manifest.

5. La praxi pastoral de l'Agustí prevere

Abans d'arribar a l'elecció episcopal, Possidi deixa constància encara d'algunes coses importants en la praxi presbiteral d'Agustí. En primer lloc, d'un fet que no és pas menor i que condicionarà tota la vida del nostre sant prevere. Agustí havia estat maniqueu de manera pública i notòria. És normal que els maniqueus sentissin la seva presència i el seu nou ministeri com un descrèdit envers ells⁴³ i en especial els passés als maniqueus d'Hipona: els ha arribat un contrincant fort. La *Vita Augustini* explica el sistema que feien servir en aquells moments per a confrontar-se: eren discussions públiques, amb notaris, i amb la presència de l'autoritat que dirimia qui era el vencedor. Aquell que no havia guanyat en la disputa, havia de retractar-se de les posicions que mantenia. Així, els primers amb qui Agustí va haver de confrontar-se va ser amb ells, i en concret amb Fortunat, company seu mentre eren joves a Cartago. Agustí va vèncer i va convèncer.

Les actes d'aquestes disputes ocupen una bona colla de volums de la producció escrita d'Agustí. És que Agustí es va veure sempre en la seva vida envoltat per la disputa amb les heretgies⁴⁴, sigui en discussions públiques, o en publicacions de refutació. Els estudiosos afirmen que

---

⁴³Ja ens hi hem referit. La campanya dels maniqueus va arribar fins i tot a assegurar que Agustí continuava essent maniqueu i que era, per tant, una mena d'"infiltrat" en les files de l'Església catòlica. Algunes visions que perduren sobre Agustí encara són víctimes d'aquesta difamació.

⁴⁴Efectivament! És clàssic dividir la vida d'Agustí i la seva producció escrita a partir de les polèmiques que estava enfrontant en cada moment. Aquest tipus de divisió sempre és, però, acadèmica i, tot i que va bé, no té perquè respondre exactament a la realitat.

amb propietat només va escriure una obra, el *De Trinitate*⁴⁵, perquè “va voler”, acadèmicament o especulativa, diríem avui. Totes les altres se situen en l’horitzó de les controvèrsies i del contrast amb els esdeveniments, que el van perseguir durant tota la seva vida.

L’objectiu que pretenia inicialment i durant tota la vida, el resumeix Possidi així: *Estava disposat a donar compte de la seva fe i de la seva esperança a tothom que n’hi demanés raó (cf. 1Pe 3,15), i era poderós per a confirmar amb la seva doctrina sana i rebatre els contradictors (VA 6)*. L’única autoritat usada i acceptada era la de les Santes Escriptures (cf. VA 7) punt de referència comú a tots.

I ens diu les heretgies que hi havia a Àfrica, és a dir, els problemes pastorals amb què en aquells moments es trobaven: *donatistes, maniqueus i pagans (VA 7)*. D’entre els donatistes Possidi citarà el cas dels circumcel·lions, veritables terroristes, sobre els quals tant ell mateix com Agustí poden parlar per experiència⁴⁶. Caldrà afegir-hi més endavant els *pelagians*, però aquests constituïen un cas a part⁴⁷.

A més, Agustí no només parla sinó que escriu i els seus escrits arriben a tot Àfrica i a ultramar, i fins són traduïts a la llengua grega, cosa que no era gens habitual (VA 11). Possidi resumeix bé el que va representar per a tota l’Església l’entrada d’Agustí en el ministeri i, tot i que hi deu haver la lògica exageració deguda al recurs retòric i fruit

---

⁴⁵Em plau molt deixar constància de l’excel·lent versió catalana d’aquesta obra d’Agustí, amb una notable introducció, sortida recentment en el nostre àmbit i que no ha tingut la ressonància que crec que es mereix: SANT AGUSTÍ, *La Trinitat*, traducció i edició a cura de JAUME MEDINA, Edicions 62, col·lecció Textos Filosòfics 86, Barcelona 2001.

⁴⁶A VA 10.12 es descriuen els circumcel·lions i s’explica que Agustí es va salvar d’una emboscada per un error del conductor, que es va equivocar i no va passar pel camí en el qual l’esperaven. *LEp.* 105,2,4 explica, també, com Possidi es va veure embolicat greument en un d’aquests incidents.

⁴⁷El pelagianisme neix de l’interior de la pròpia Església i troba el seu fonament en els textos d’Agustí llegits esbiaixadament. D’aquí l’amargor d’Agustí davant d’aquesta heretgia.

de l'admiració i l'amistat, cal dir que no estem només davant de simples expressions buides de significat real:

Amb l'ajuda, doncs, del Senyor, va començar a aixecar el cap l'església d'Àfrica que des de feia molt de temps jeia seduïda, humiliada i oprimida per la violència dels heretges, de manera especial la del partit donatista que rebatejava a la majoria d'africans. (...) Va començar, doncs, a escampar-se per tot Àfrica la seva doctrina i l'olor suavíssim del Crist (cf. 2Co 2,14-16), arribant aquesta notícia i la consegüent alegria a l'església d'ultramar, ja que així com quan pateix un membre tots els membres pateixen amb ell, també quan un és glorificat, tots els altres participen del seu goig (cf. 1Co 12,26)⁴⁸ (VA 7).

6. Bisbe en vida de Valeri

La fama d'Agustí anava creixent i el bisbe Valeri va començar a tenir por que des d'alguna església local que no tingués bisbe, li prenguessin Agustí. És a dir, en el fons va tenir por que altres poguessin fer el mateix que havia fet ell quan quasi va fer “raptar” Agustí per a ordenar-lo prevere. Diu que el feia amagar quan venia gent d'altres esglésies a buscar-lo (VA 8).

Com que ja l'hem vist a dissenyar una “estratègia pastoral” per a ordenar-lo de prevere, ara en va posar una altra en marxa per a poder-lo

---

⁴⁸Les condicions socials d'Àfrica, així com la presència dolorosa del donatisme, secta africana, feia que sempre miressin amb molt de respecte i admiració vers el Nord, a ultramar, amb un desig clar al mateix temps d'afirmar la pròpia identitat. Per Agustí aquest sentiment no és només social, sinó que és una categoria eclesiològica: l'Església catòlica no és només la que es confronta amb la donatista, típicament africana, sinó que és la que està unida amb tot el Cos del Senyor escampat per tota la terra. La universalitat –catolicitat– és criteri de veritat i es viu en l'encarnació en el propi poble.

assegurar com a bisbe d'Hipona –diu Possidi– *no tant perquè el succeís en la càtedra com perquè col·laborés amb ell en l'ofici pastoral* (VA 8). *Consacerdos*, diu el text, que vindria a ser el que avui coneixem per bisbe auxiliar.

El bisbe no podia imposar el seu successor. Hauria estat passar pel davant del poble. Ni molt menys podia fer ordenar un successor durant la seva vida. Ho havia prohibit fins i tot el concili universal de Nicea (325), però almenys Agustí ho desconeixia. Senzillament Agustí ho va refusar inicialment al·legant el costum contrari; i el van convèncer amb exemples d'altres llocs d'Àfrica i d'esglésies d'ultramar.

A Àfrica calia el consentiment del primat de Cartago per a l'ordenació, tot i que en el cas d'Hipona, la consagració l'havia de dur a terme el primat de la Numídia a la qual pertanyia. Això va fer que Valeri enviés lletres secretes al primat de Cartago i aconseguís per escrit que es pogués ordenar de bisbe a Agustí, degut a la seva edat avançada i a la seva precària salut. I, fent venir a Hipona i estant a la basílica Megali, el primat de la Numídia com a bisbe de Calama, i altres bisbes, probablement per a un concili o sínode, cosa ben habitual,

...va sorprendre tothom amb la manifestació del seu propòsit a tots els bisbes que es trobaven presents, per casualitat, i a tots els clergues i els fidels d'Hipona, essent acollida la proposta per tots els oients amb alegria, congratulacions i clams d'aprovació i de desig. Només Agustí refusava l'episcopat, mentre visqués el seu bisbe, al·legant el costum contrari (VA 8).

Se'n va doldre tant, que en molts moments de la seva vida recordarà la “presumible incorrecció” que hi va haver en la seva ordenació episcopal⁴⁹ i vetllarà immediatament perquè un dels concilis africans

---

⁴⁹Cf. *Ep.* 31,4.

estableixi amb fermesa que aquell que havia de ser ordenat havia de ser informat detalladament de tota la legislació que es referia a aquest acte perquè no pogués trobar-se essent ordenat amb el desconeixement d'alguna de les coses que li era imprescindible de saber sobre els costums a seguir en aquests afers⁵⁰.

En l'ordenació dels preveres i dels clergues deia que s'havia d'atendre al consentiment de la major part dels cristians i al costum de l'Església (VA 21).

Fins i tot, en l'elecció del qui haurà de ser el seu successor, el prevere Heracli⁵¹, el 26 de setembre del 426, es cuidarà bé prou d'aixecar actes notariais que deixin constància del procediment seguit i de l'aprovació del poble, i encara allà lamentarà el procés seguit en el propi nomenament⁵².

“No vull que li passi [a Heracli] el mateix que em va passar a mi. El que em va passar a mi ho sabeu tots. Ho ignoren només els qui encara no havien nascut o no tenien edat per saber-ho. Mentre encara estava viu el meu pare i bisbe, l'ancià Valeri, vaig ser consagrat bisbe i vaig ocupar la seu amb ell. Jo no sabia, i ell tampoc, que això estava prohibit pel concili de Nicea. El que se'm va reprendre a mi, no vull que es repregui en el meu fill”. El poble va aclamar tretze vegades: “Donem-ne gràcies a Déu! Lloat sia Déu!”. Quan van callar, el bisbe Agustí va dir: “Seguirà essent

---

⁵⁰És el cànon tercer del concili de Cartago del 397.

⁵¹De fet, no sabem si va arribar a ser ordenat.

⁵²Explica en l'*Ep.* 213, 1 que ell mateix va haver d'anar a Milevi perquè Sever no havia fet bé la designació del seu successor. Diu: “...van rebre en pau el bisbe que Sever els hi havia designat en vida. Quan ells el van conèixer van acceptar de bon grat la voluntat del bisbe anterior. Però no s'havia actuat amb tota correcció, i per això alguns es van contristar. El meu germà Sever havia cregut que n'hi havia prou amb designar el successor en presència dels clergues, i no n'havia parlat al poble. Per això en alguns hi havia certa tristesa...”

prevere, com fins ara, i serà bisbe quan Déu ho vulgui...
(Ep. 213,4-5).

El criteri pastoral, doncs, és molt clar: el poble, al qual es serveix, té la primacia en aquests procediments i no pot ser obviat!

Ordenat bisbe, [Agustí] predicava la paraula de salvació amb més entusiasme, fervor i autoritat; no només en una regió sinó a tot arreu on el demanaven hi anava generós i alegre, amb profit i creixement de l'Església de Déu, sempre a punt per a donar raó als qui li demanaven de la seva fe i esperança en Déu (cf. 1Pe 3,15) (VA. 9).

No sabem amb certesa quan va morir el bisbe Valeri. Sabem, però, que ben aviat Agustí va quedar com a bisbe "residencial" d'Hipona que des de llavors resta unida eternament al seu nom. Era la seva Església. Això no vol dir, com veiem, que no viatgés incansablement per a fer-se present arreu on el demanaven, per participar en els concilis dels bisbes que s'havien de fer almenys una vegada l'any, en llocs diversos, i que no anés molt sovint a Cartago, la capital per a arreglar tots els afers que la seva cura pastoral li requeria⁵³. En canvi, mai no va tornar a anar a Roma per cap afer⁵⁴.

Aquesta actitud d'Agustí manifesta un criteri pastoral ben clar: viu a fons l'exercici de la sinodalitat en l'església africana i la sol·licitud per totes les esglésies que comporta el seu ministeri episcopal, *va assistir tant com va poder als Concilis dels sants bisbes a diverses províncies, buscant sempre la glòria de Jesucrist i no pas la seva* (VA 21). S'esforçarà incansa-

---

⁵³A. TRAPÈ, *oc.*, 328-329, resumeix els viatges d'Agustí amb els quilòmetres que va haver de fer. Amb tot Hipona sempre va ser la seva única església local i totes les seves absències estaven justificades per la fidelitat al ministeri episcopal en la seva església local.

⁵⁴Altres hi van anar per ell, per exemple el mateix Possidi quan es va haver d'enviar una legació per a tractar amb la Seu Apostòlica sobre el pelagianisme.

blement perquè també ho entenguin així els seus diocesans hiponencs, ja que en parla contínuament en els sermons i en les cartes. Segurament que Heracli era el prevere que el substituïa en les seves múltiples absències. Vegem un exemple d'aquestes explicacions:

En primer lloc demano a la vostra caritat, i us ho suplico per Jesucrist, que no us entristeixi la meua absència corporal. Penso que no dubtareu de cap manera de que amb l'esperit i amb l'afecte del cor, de cap manera no puc separar-me de vosaltres. És clar que a mi m'entristeix, més potser que a vosaltres mateixos, el fet que les meves xacres no em permetin atendre totes les activitats que exigeixen de mi els membres de Crist, als quals estic obligat a servir per temor al mateix Crist i per caritat. La vostra caritat ha de saber que mai no m'he absentat amb llicenciosa llibertat, sinó sempre per una servitud necessària. Aquesta ha obligat sovint els meus sants germans i col·legues a tolerar fatigues marines i transmarines de les quals jo sempre me n'he hagut d'abstenir, no pas per manca de devoció espiritual sinó per deficient salut corporal (*Ep.* 122,1).

7. El monestir de clergues d'Hipona: una escola de pastoral

No és pas objectiu aquí d'aprofundir el monestir que Agustí constitueix a Hipona des del moment de la seva arribada, construït en un hort adjunt a la basílica que Valeri li va donar per a tal fi⁵⁵, ni tampoc el de la casa episcopal, monestir de clergues, que comença quan és fet bisbe. Hi ha prou obres que ho estudien⁵⁶. Ens interessa només treure els criteris

---

⁵⁵S. 355,2.

⁵⁶Em plau citar, en particular, P. AGOSTINO TRAPÈ, O.S.A., *La Regla de san Agustín*, Madrid, 1978.

pastorals que, tot parlant de la vida dels clergues, ens en dóna Possidi. Perquè és indestruïble la vida en el monestir i la vida pastoral. La primera està totalment al servei de la segona. Per Agustí seria impensable poder dur a terme la seva enorme tasca pastoral sense la vivència amb els servents de Déu en el monestir. D'allà en brollava *la continència i la pobresa exemplars, la pau i la unitat de l'Església* (VA 11). D'allà en van sortir clergues que varen ser fets bisbes d'altres diòcesis, i també ells fundaren monestirs per a poder viure la mateixa experiència i es convertien cadascun d'ells en els seus caps, com ells havien estat *sota la direcció i en companyia d'Agustí* (VA 11). El monestir era la contínua “escola de pastoral”⁵⁷.

Tot i això, Agustí sempre va viure amb el desig ardent de ser monjo –només monjo– i les responsabilitats pastorals, *les suportava com una càrrega pesada que era distracció dels pensaments més elevats, i el seu més gran goig era parlar de les coses de Déu en íntima familiaritat amb els germans* (VA 19).

A casa seva, al monestir, vivia amb la màxima austeritat –en el camí mitjà, diu Possidi (VA 22)– en tot el que es referia al vestit, al calçat, al parament de la casa, al mateix menjar, i sobretot a taula, on la murmuració i la crítica, així com el jurament, estaven severament prohibits, fins i tot amb versos penjats a les parets que ho recordaven contínuament. Si algú hi queia, fos del monestir o un hoste –ens conta el cas d'un bisbe i tot (VA 22) que ell va viure personalment– era reprimint i fins castigat: si era monjo, perdia la ració de vi (VA 25)!

---

⁵⁷L'expressió és manllevada a F. VAN DER MEER, *oc.*, 16.

8. L'administració econòmica. Els Sermons 355 i 356

Aquests textos, tan preciosos, són llargs⁵⁸. Hem optat per no introduir-los fins ara, tot i que aporten o confirmen dades sobre Agustí que són prou interessants. Hem cregut que n'havíem de donar el contingut fent-los parlar per ells mateixos ni que sigui amb la transcripció de fragments substanciosos, per tal d'arribar al problema que motiva els dos sermons i que a nosaltres ens forneixen dels criteris pastorals que Agustí va tenir tant per a l'administració econòmica del monestir de clergues⁵⁹, com de la comunitat d'Hipona, administració ben indistinta per altra banda.

En començar ens fa una presentació breu de la seva comunitat i en ressalta la importància pastoral que té en ella mateixa:

Vivim aquí amb vosaltres i per a vosaltres, i el nostre propòsit i el nostre desig és viure per sempre amb vosaltres juntament amb el Crist. Crec que la nostra vida està davant vostre de manera que fins i tot ens podem atrevir a dir, salvant les distàncies, allò que diu l'Apòstol: *Sigueu imitadors meus com jo ho sóc del Crist* (1Co 4,16). I per això no vull que cap de vosaltres pugui trobar-hi una excusa per a viure malament. *Hem de procurar fer el bé*, diu el mateix Apòstol, *no solament davant de Déu, sinó també davant els homes* (2Co 8,21). Mirant per nosaltres mateixos en tenim prou amb la nostra consciència; però, en atenció a vosal-

---

⁵⁸A diferència del que hem fet amb l'Ep. 21, no els posem en annex, però en farem cites textuals abundants.

⁵⁹En el S. 356 repassarà cadascun dels qui habiten amb ell i veurem els diversos ordes que hi ha en el clericat d'Hipona. Davant d'un cas d'escàndol que ha tingut amb un prevere, ens diu en l'Ep. 78,9: "Us confesso ingènuament davant de Déu que és testimoni de la meva sinceritat des que vaig començar a servir-lo: difícilment he trobat persones millors que les que avancen en el monestir, però no n'he trobat de pitjors que les que cauen, fins al punt que penso que és a això a què es refereix el que hi ha escrit a l'Apocalipsi: *Que el malvat continuï fent el mal i que l'impur continuï en la impuresa*" (Ap 22,11)."

tres, la nostra fama no solament ha de ser sens màcula, sinó que ha de brillar entre vosaltres. Retingueu això que he dit i distingiu-ho bé. La consciència i la fama són dues coses distintes. La consciència és per a tu; la fama per als altres (S. 355,1).

Com es pot veure el criteri és molt clar. El ministre ordenat, el clerge, no solament duu a terme una missió pastoral quan l'està exercint directament, sinó que ho fa amb tot en la seva vida, i això no perquè estigui en el monestir, sinó perquè el ministeri confiat ha d'implicar tota la vida del ministre. S'evangelitza no només amb la paraula sinó amb la vida. La regla de vida del monestir és la de la primera comunitat descrita als Fets del Apòstols:

Sabeu tots, o gairebé tots, que en aquesta casa, anomenada casa episcopal, vivim de tal manera que, en la mesura de les nostres forces, imitem aquells sants dels quals diu el llibre dels Fets dels Apòstols: *cap d'ells no considerava com a propis els béns que posseïa, sinó que tot estava al servei de tots* [Ac 4,32] (S. 355,2).

Fa després una bonica descripció del seu procés personal i de la seva opció radical de pobresa i la de tots aquells amb qui farà vida comú:

Jo, en qui per misericòrdia de Déu veieu el vostre bisbe, vaig venir de jove a aquesta ciutat. Molts de vosaltres ho sabeu. Cercava un lloc on fundar un monestir per a viure amb els meus germans. Havia abandonat tota esperança mundana i no vaig voler ser el que hauria pogut ser. Tampoc –és cert– vaig buscar el que sóc. (...) Fins a tal punt tenia por de l'episcopat que, quan va començar a créixer la meua fama entre els servents de Déu, procurava no acostar-me als llocs on sabia que no tenien bisbe. Me'n guardava bé proc i gemegava tot el que podia per a poder salvar-me en

un lloc humil abans de posar-me en perill en un de més elevat. Però, com ja he dit, el servent no ha de contradir el seu Senyor. Vaig venir a aquesta ciutat per a veure un amic al qual pensava que podia guanyar per a Déu vivint amb nosaltres en el monestir. Vaig venir tranquil perquè la ciutat tenia bisbe, però em van empresonar, vaig ser fet prevere, i així he arribat al grau de l'episcopat. No vaig portar res; vaig venir a aquesta església només amb la roba que portava posada. I com que havia projectat de viure en un monestir amb els germans, l'ancià Valeri, de felïç memòria, em va donar l'hort on ara hi ha el monestir. Vaig començar a reunir germans amb el mateix bon propòsit, pobres i sense res com jo, que m'imitessin. Com que jo havia venut el meu escàs patrimoni i havia donat als pobres el seu valor, així mateix havien de fer-ho aquells que volguessin estar amb mi, vivint tots del que ens fos comú. Déu seria per a nosaltres el nostre patrimoni gran, ric i comú. Vaig arribar a l'episcopat i vaig veure la necessitat per al bisbe d'oferir hospitalitat a tots els qui anaven i venien sense parar, ja que no fer-ho seria mostrar-se inhumà. Delegar aquesta funció al monestir semblava inconvenient. Per aquesta raó vaig voler tenir en aquesta casa episcopal el monestir de clergues. Heus ací com vivim. A ningú de la comunitat no li és permès de tenir res propi. Potser alguns ho tenen. A ningú no li està autoritzat; si alguns ho tenen, fan el que no els està permès. Penso bé dels meus germans, i, perquè sempre penso bé, m'he abstingut de fer cap investigació sobre això, ja que fer-la em semblaria una desconsideració envers ells. Sabia i sé que tots els qui viuen amb mi coneixen el nostre propòsit, coneixen la norma de la nostra vida (*S.* 355,2).

El testimoni personal d'Agustí sempre és d'honradesa i es manifesta en la pobresa radical. Aquesta pobresa és opció clara també per als clergues del seu monestir. Ell, el responsable, com a criteri pastoral *sempre pensa bé* de tots els membres de la comunitat, el seu clergat.

Però ha sorgit un problema. I és greu perquè és intern a la pròpia comunitat i perquè esdevé anti-testimoni, potser motiu d'escàndol, i com a tal *pot donar excuses als altres per a viure malament* (S. 355,1). I és econòmic! Un prevere que ha mort, Gener, havia fet testament! Això vol dir que tenia quelcom propi, i devia tenir motius suficients per a fer-ho així. I ho deixa embolicat –com sol passar–, i enmig de l'embolic, ha fet hereva també a l'Església. Agustí, a més de que haurà de fer de jutge del plet entre els dos hereus –un fill i una filla de Gener que estava al monestir femení–, no accepta l'herència per a l'Església. No pot! Aquests diners, malgrat que podrien solucionar molts problemes i potser podrien ser beneficiosos als pobres, provenen d'un origen “maligne”. La comunitat amb totes les seves necessitats, els clergues del monestir, ell mateix –el bisbe–, i fins i tot els pobres, viuen només de les almoines o de les herències que provinguin d'un origen correcte.

Per Agustí és tan seriós el tema econòmic en l'Església, que ens diu quin criteri havia seguit sobre això en l'admissió de clergues, criteri que ara recorda i que està disposat a modificar-lo si cal per tal que ningú no caigui en la hipocresia de mentir a la comunitat. Hom no pot més que recordar Jesús dient que no es pot servir Déu i el diner⁶⁰, o tenir present l'anomenat “pecat original” de la primera comunitat cristiana, l'incident d'Ananies i Safira, explicat immediatament després del sumari sobre la vida en comú⁶¹. Diu Agustí que investigará cadascun dels membres del clericat:

Amb el que tinguin que facin el que vulguin, amb tal que

---

⁶⁰Cf. Mt 6,24 i par.

⁶¹Cf. Ac 5,1-11.

siguin pobres amb mi i que ens confiem junts a la misericòrdia de Déu. Però, si no volen, si és que n'hi ha algun, jo he estat, com bé sabeu, el qui vaig establir que no ordenaria de clergue a ningú més que aquell que volgués romandre amb mi, de manera que, si desitjava abandonar el seu propòsit, li trauria el clericat ja que desertaria de la santa comunitat i de la companyia amb què havia començat a viure. Però, veieu que a la presència de Déu i de la vostra, canvio de parer: aquells que vulguin posseir quelcom com a propi, aquells a qui no basti Déu i la seva Església, que romanguin on vulguin i on puguin, que no els trauré el clericat. No vull tenir hipòcrites. És cosa dolenta –qui ho ignora–, és cosa dolenta caure d'un propòsit, però encara és pitjor simular-lo. (...) Qui vulgui romandre amb mi, té a Déu. Si està disposat a que l'alimenti Déu a través de la seva Església, a no tenir res propi, sinó a donar-ho als pobres o a posar-ho en comú, que romanguin amb mi. Qui no vulgui això, disposa de llibertat, però que miri si podrà assolir l'eternitat de la felicitat (S. 355,6).

Era el 18 de desembre del 425. Agustí acabava el sermó dient que *el resultat de la meva entrevista amb els germans el comunicaré a la vostra caritat després d'Epifania, si Déu vol. Tampoc no us amagaré la solució donada al litigi entre els dos germans, fills de Gener (S. 355,7)*. S'ha de destacar també com a criteri aquesta voluntat de transparència total d'Agustí en la comunicació amb la seva comunitat i sobretot en afers de diners: s'ha de poder donar compte de tot! I no només de l'administració dels diners de la comunitat, sinó fins i tot de cadascun dels monjos-clergues perquè per a cadascun d'ells l'opció de pobresa és radical.

El mateix dia de l'Epifania del 426, o poc després, en el *Sermó 356*,

Agustí, reprenent la lectura d'Ac 4,31-35 –per dues vegades, una el lector i l'altre ell mateix–, dóna el resultat de la seva investigació amb els germans: *Us anuncio quelcom que us ha de causar goig. A tots els meus germans i clergues que viuen amb mi, els preveres, els diaques i els subdiaques, i al meu nebot Patrici, els he trobat tal com desitjava...* (S. 356,3) i passa a explicar la situació personal de cadascun d'ells, així com el fet de que els fills del prevere Gener havien dirimit el plet ells mateixos abans d'arribar a haver-ho de jutjar. I tornarà a canviar el criteri d'admissió retornant al que hi havia a l'origen. Ara es torna a sentir legitimat per tornar a “demandar” fins i tot diners a la comunitat, perquè pot respondre novament de l'ús que se'n fa i de la pobresa dels seus clergues:

Oferiu a tots [els clergues] el que vulgueu segons el vostre desig. Serà comú i es donarà a cadascú segons les necessitats de cadascú. No us oblideu de la col·lecta de l'església, i tots tindrem el suficient. M'agradaria molt que la col·lecta fos la nostra menjadora essent nosaltres els animals de Déu i vosaltres el seu camp (S. 356,13).

No podem deixar passar la descripció que ve a continuació, perquè entre els donatius –dineraris o en espècie o en propietats, com hem vist– es veu que era comú donar roba per als clergues i per al mateix Agustí. Això li brinda l'oportunitat de fer una reflexió sobre els criteris en relació al vestit prou interessants:

Jo mateix vull que sigui del comú tot el que tinc; per això no vull que la vostra santedat m'ofereixi a títol personal coses que només la meua persona pugui portar amb decència. Se m'ofereix, per exemple, un birrus [una mena de capa amb caputxa] de valor; potser vagi bé per a un bisbe, però no per a Agustí, és a dir, per a un home pobre, nascut de pobres. Els homes podrien dir que porto vestits preciosos que no hagués pogut posseir ni a la casa del meu pare, ni

en la meua anterior professió secular. No va d'acord amb mi; la meua vestimenta ha de ser tal que pugui donar-la a un germà meu si ell no en té; ha de ser tal que pugui portar-la amb decència un prevere, un diaca o un subdiaca; així és com la vull ja que la rebo per al comú. Si algú em dóna una peça millor, la venc, ja que aquest és el meu comportament habitual: quan una peça no pot ser comú, tenint present que pot ser-ho el valor de la mateixa, la venc i dono als pobres el seu import. Si a algú li agrada que jo tingui quelcom, que m'ho doni de tal manera que no me n'hagi d'averkonyir. Us confesso que m'averkonyeixo dels vestits de valor que em doneu ja que no van a to amb la meua professió, amb aquesta advertència que us estic fent, amb aquests membres, amb aquestes canes (S. 356,13).

Entre la informació valuosa que ens dóna hi ha el nom d'alguns dels clergues que van fer d'administradors de l'Església d'Hipona (cf. S. 356,14). Anaven canviant cada any. Així ho diu amb claredat novament el text de Possidi, quan relata genèricament això que hem vist en els sermons que ens han ocupat.

Alternativament delegava i confiava l'administració de la casa religiosa i de les seves propietats als clergues més capacitats. Mai no es va veure a la seva mà ni una clau ni un anell i els ecònoms portaven els llibres de comptes. A final d'any li recitaven el balanç per tal que conegués les entrades i sortides i el romanent de caixa, i es fiava en moltes transaccions de l'honradesa de l'administrador, sense verificar-ho amb una comprovació personal minuciosa (VA 24).

I diu, encara:

Quan estaven buides les arques de l'Església, i li faltava

amb què socórrer els pobres, de seguida ho posava en coneixement del poble fidel. Va manar de fondre els vasos sagrats per tal de socórrer els captius i moltíssims altres indigents. (...) Amonestava també alguna vegada al poble de l'oblit en la col·lecta de les almoines i el subministrament del necessari per al servei de l'altar (VA 24).

9. Altres criteris d'acció pastoral fins als darrers dies d'Agustí

Possidi està fent biografia i continua el relat de les gestes que s'han escaigut en la vida d'Agustí fins als darrers dies. Així se'ns deixa constància que Agustí feia visita pastoral molt sovint a la seva diòcesi a fi *d'instruir i enfortir en la fe als catòlics* (VA 12), i van passant pels nostres ulls, les disputes amb els donatistes (VA 13-14) fins arribar a la conferència de Cartago del 411, i altres disputes amb els maniqueus (VA 16), amb els arrians (VA 17) i amb els pelagians (VA 18). Aquests representaven un cas molt especial perquè eren *nous heretges dels nostres temps, astuts per a la controvèrsia, dotats d'arts més subtils i malignes per a la propaganda escrita* (VA 18). Havien recorregut fins i tot a la Seu Apostòlica i, amb molta discreció, Possidi explica que els papes Innocenci i Zòsim van fallar a favor de les tesis d'Agustí, però ell sap prou bé –va haver d'anar a Roma en una delegació específica– com van haver de treballar els bisbes africans en força concilis per tal de deixar-ho ben clar! El paper d'Agustí va ser clau.

El veiem administrant justícia civil (VA 19), cosa habitual en els bisbes a partir de la pau constantiniana. Coneixem les seves dificultats per entrar en els jocs de tractes d'influències en l'àmbit civil habituals en el seu temps (VA 20); en aquests casos sempre es guia per la veritat i la màxima honradesa. Constatem com es queixa d'aquestes funcions que en propietat no li corresponien. Veiem el que diu del tracte amb les

dones (VA 26), totalment fill del seu temps. El trobem visitant vídues i orfes, cuidant-se dels malalts, als quals imposava les mans, i atenent els moribunds. I descobrim que havia après d'Ambròs a no entrar en donar consells sobre temes socials que sempre són arriscats, com l'establiment de matrimonis o la vida militar; d'ell havia après també a no assistir als banquets socials que hi poguéss haver (VA 27).

Però, com que anem a la recerca de criteris d'acció pastoral, hem de ressenyar un fragment important del text de Possidi perquè està fent una mena de resum, intermedi en la seva obra, on destaca el fruit que tenia la labor pastoral d'Agustí.

I aquell home memorable era el membre principal del Cos del Senyor, sempre sol·lícit i atent per a treballar en favor de l'Església. I per do de Déu va tenir durant la seva vida el goig de gaudir del fruit dels seus treballs, primerament amb la concòrdia i la pau restablertes en l'església d'Hipona i la seva diòcesi posada sota la seva cura pastoral, i després en altres parts d'Àfrica on va veure créixer i multiplicar-se l'Església gràcies al seu esforç o per mitjà d'altres sacerdots formats a la seva escola, joiosos en el Senyor perquè tan a menys havien vingut en gran part els maniqueus, donatistes, pelagians i pagans, que es convertien a la fe veritable. Joiosament afavoria el progrés i els esforços de tots els bons, tolerava amb pietat la indisciplina dels germans, gemint i lamentant-se de les injustícies dels dolents, tant si es trobaven dintre com fora de l'Església. S'alegrava, com he dit, dels guanys del Senyor i plorava les seves pèrdues (VA 18).

El seu treball, com veiem, era de comunió, al servei de la unitat i la pau de l'Església. En una breu frase ho sap resumir, com sempre, amb

precisió, tot comentant l'acció de l'únic Pastor en relació als pastors:

A nosaltres ens ha encomanat d'aplegar; Ell s'ha reservat la separació (*Ep.* 208,3).

Però potser la gran eina pastoral d'Agustí, la que ha fet que arribi amb la seva acció fins a nosaltres, ha estat la seva faceta com a escriptor.

I va ser tant el que va dictar i escriure, el que va dissertar en l'església, el que va extractar i esmenar, ja sigui en publicacions fetes contra els heretges, ja sigui en escrits ordenats a l'explicació de les Escriptures canòniques i a l'edificació dels fidels que amb prou feines un home estudiós seria suficient per a llegir-los i conèixer-los (*VA* 18).

Per això Possidi dona una llista de les obres d'Agustí⁶² i convida a llegir-les. I per això destaca que era fonamental per a la seva pastoral la biblioteca que hi havia a Hipona. Els llibres són una gran eina pastoral! Ho són tant, que a la fi de la seva vida el mateix Agustí va emprendre una revisió a fons de tot el que havia escrit⁶³ per tal de poder corregir tot el que podia ser que no fos prou conforme a la regla de la fe perquè ho havia escrit *quan encara no estava prou preparat per a fer-ho* (*VA* 28). Al final, retrobem la humilitat del pastor que hem trobat des del començament. Agustí és tan gran, que és capaç d'esmenar públicament i per escrit els seus propis errors.

Els darrers dies de la seva vida va haver de contemplar com els bàrbars envaïen i saquejaven la seva terra i com, per tant, l'Església, la

---

⁶²La versió castellana d'aquest *Indiculum, Catálogo de los libros, Tratados y Cartas de san Agustín, obispo de Hipona, editado por san Posidio, obispo de Calama*, a càrrec de Teodoro C. Madrid, es troba a *Obras de San Agustín*, vol. XI, Madrid, BAC 551, 1995, pp. 843-887.

⁶³Són les *Retractationes*. La versió castellana, a càrrec de Teodoro C. Madrid, es troba a *Obras de San Agustín*, vol. XI, Madrid, BAC 551, 1995, pp. 643-826. Són dos llibres en els quals Agustí rellegeix gairebé tota la seva obra i hi fa les correccions que creu oportunes, ara que en té molta més visió teològica perquè el seu pensament ha evolucionat molt. Ja es veu que és imprescindible recórrer-hi per a qualsevol lectura seriosa d'Agustí, i no sempre es fa.

seva estimada Església, no podia dur a terme la labor pastoral. Va haver d'acollir –tot i la seva malaltia– molts refugiats provinents d'esglésies devastades, entre ells el mateix bisbe Possidi. *Els darrers dies de la seva senectut, va portar una existència més amarga i més trista que ningú (VA 28).*

Després de setanta-sis anys de vida, després d'haver estat prevere i bisbe durant gairebé quaranta anys, va morir envoltat dels salms penitencials, amb la ciutat d'Hipona assetjada⁶⁴.

Va deixar a l'Església... la seva biblioteca proveïda de llibres i tractats seus i d'altres sants; en ells es reflecteix la grandesa singular d'aquest home donat per Déu a l'Església (VA 31).

10. En resum...

La predicació, la catequesi, els sagraments, la cura dels pobres, la defensa dels humils i dels necessitats, la formació del clergat, la visita als malalts, l'administració dels béns eclesiàstics i, sobretot, l'administració de justícia, eren deures que demanaven temps, compromís, energies. Sense comptar el deure més universal de defensar la integritat de la fe contra les heretgies, i la unitat de l'Església contra el cisma⁶⁵.

És així com el P. Trapè resumeix la cura pastoral d'Agustí. Nosaltres també l'hem vist en aquestes accions pastorals. Segurament s'haurà notat que –sorprenentment– no han sortit accions pastorals que facin referència a la vida litúrgico-sacramental del pastor i la seva comunitat, més enllà del fet de que van unides la Paraula i el sagrament. No és pas

---

⁶⁴Era el 28 d'agost del 430.

⁶⁵A. TRAPÈ, S. Agostino. *L'uomo, il pastore...*, p. 192.

que no hi siguin, ans al contrari! La predicació és acció litúrgica i sacramental, com hem vist. Nosaltres hem volgut ser fidels al nostre objectiu de cenyir-nos al guió que ens brindava l'obra de Possidi i hem fet el mateix que havia fet ell: citar només aquest àmbit d'actuació, central en la vida del bisbe. Hi ha molt bons estudis sobre aquest paper d'Agustí presidint la vida litúrgica, que usen tota la documentació agustiniana. A ells em remeto⁶⁶.

¿Quins són els criteris pastorals que hem anat trobant tot fent anàlisi dels textos que ens havíem proposat? Tot i que els hem citat, és moment de resumir-los sintèticament i ordenada.

En primer lloc hem trobat la definició dels GRANS OBJECTIUS DE L'ACCIÓ PASTORAL. La missió de l'Església és donar la salvació que ha guanyat el Crist, per mitjà de la Paraula i del sagrament. Vèiem com l'objectiu de la iniciació cristiana era precisament arribar a fer conèixer i retenir amb fe plena el que pertoca a la pròpia salvació. Per assolir-ho cal conèixer a fons la Paraula de Déu llegida en l'Escriptura i eficaç en el sagrament de l'Església. Aquest coneixement de la Paraula ha de ser previ, tant a la iniciació com al ministeri, però ha de ser constant en la vida de l'Església, dels ministres i de cada cristià. I s'assoleix el coneixement de la Paraula a través de la lectura de l'Escriptura i de l'oració. Déu és el patrimoni gran, ric i comú que té l'Església. Per això ha de viure en pau i en unitat.

Per assolir aquests grans objectius pastorals cal tenir uns CRITERIS QUE INDIQUEN UNA MANERA DE SER IRRENUNCIABLE. Tant l'acció del ministre com la de tota l'Església s'ha de caracteritzar sobretot per la humilitat, al costat de l'honradesa i la sinceritat. El gran pecat que cal

---

⁶⁶Vull citar especialment la segona part del F. VAN DER MEER, *San Agustín, pastor de almas...*, pp. 361-515, al costat d'una obra interessant, A. MARINI, *La celebrazione eucaristica presieduta da sant'Agostino. La partecipazione dei fedeli alla Liturgia della Parola e al Sacrificio Eucaristico*, Brescia, 1989.

defugir és la hipocresia. No n'hi ha prou amb una consciència personal i comunitària correcta, sinó que cal tenir en compte que la fama sempre és pública, perquè l'acció pastoral afecta tota la vida del ministre i tota l'Església. Hi ha d'haver una pobresa radical, amb una vida austera en tot. L'única autoritat és la Paraula, i el ministre, per damunt de tot, és ministre de la Paraula. Cal "escoltar" la Paraula i cal compartir el treball d'escolta fet per tothom sobre la Paraula. Per això és essencial la formació inicial i contínua. El poble no pot ser obviat perquè té la primacia en temes tan seriosos com l'elecció del prevere i del bisbe. Per això en la comunitat cristiana cal ser corresponsables en la comunió i cal entendre que la sinodalitat –el treball conciliar continu amb les altres esglésies germanes– és exercici de comunió que fa possible que la catolicitat sigui criteri de veritat. El ministeri mai no pot ser concebut aïlladament. Ni pot ser dogmàtic; si cal s'han de canviar els criteris que s'han descobert erronis. Amb tot això l'Església és fidel a l'encarnació en el temps i en el lloc que l'ha de caracteritzar i així pot parlar de vida pastoral, o marinera, o agrícola, o...

Al costat hi ha d'haver uns CRITERIS QUE MARQUEN UNA MANERA DE FER en l'acció evangelitzadora. El ministre queda lligat a la pròpia comunitat, sense la qual el seu ministeri no tindria sentit, perquè el rep a favor del poble, i implica i canvia la vida. Cal que treballi en col·laboració amb els altres col·legues i que sempre pensi bé de la comunitat i dels altres. S'han d'allunyar del tot les lluites pel poder que són la gran temptació. Cal anar, també, molt alerta a la crítica que tot ho destrueix. Avui diríem que cal una total transparència informativa, per Agustí consistia en donar explicacions de tot, en no tenir por a les discussions públiques en temes importants per a la vida eclesial, però ho ha de fer el qui està preparat per a fer-ho, i ho fa en comunió i en nom de tots. La comunitat ha de ser lloc d'hospitalitat, d'acolliment, que s'alimenta de la Paraula. En ella és bo de repensar la vida a la llum de la Paraula i compartir-ne els

beneficis. La Vida Religiosa en comunitat esdevé signe evangelitzador en ell mateix, pel sol fet de ser una comunitat a imatge i semblança de la descrita en els orígens de la fe. En les qüestions econòmiques la transparència, comunitària i personal, ha de ser total. Cal vetllar molt en el tema dels diners, i hi ha d'haver algú que en sigui fidel administrador, sabent que en les qüestions econòmiques i en especial en l'origen del diner s'hi mostra també la manera de fer en l'acció pastoral eclesial.

Més enllà dels criteris, hem trobat *ALGUNES ACCIONS O ESTRATÈGIES PASTORALS*. Per exemple, el saber valorar què és l'important, de manera que allò urgent no ho ofegui; el considerar la formació com quelcom ben pastoral. L'acció pastoral no s'ha de guiar pel complaure la comunitat, sinó que el que l'ha de guiar ha de ser el creixement continu d'aquesta; tot i això, cal ser tolerant amb els germans per ajudar-los a créixer. Hem vist el bisbe fent sovint la visita pastoral per encoratjar en la fe i alimentar amb la Paraula. Aquesta actitud ha arribat a la Seu Apostòlica quan ha calgut per a confirmar la pròpia fe. I no s'ha d'entrar en els tràfics d'influències tant habituals en la societat; val més abstenir-se d'intervenir en segons quines qüestions socials malgrat la temptació de fer-ho. I cal demanar diners, perquè la col·lecta econòmica és la menjadora dels clergues i de l'Església i així ho ha de saber tothom.

Queda una eina de primordial importància per Agustí. Així com la Paraula està al centre de la vida de l'Església, així mateix és imprescindible la lectura –a més de l'escriptura en el seu cas–. Per això és fonamental la biblioteca. És una eina pastoral i evangelitzadora. Allà s'hi transmet la Paraula.

En resum... La humilitat ha guiat tota la vida d'Agustí. *El va moure un sentiment de santa humilitat* deia Possidi i per això va ser un *excel·lent sacerdot*, un gran pastor. Però tot això li ve d'haver-se trobat amb un Déu que li ha fet de Mestre i que l'ha convertit en model de pastors. En el fons de la seva pastoral hi ha una teologia en grau eminent.

És per això que vull acabar amb la mateix frase que Van der Meer posa en l'encapçalament del llibre que ens ha motivat i que justifica l'acció pastoral de l'Església, del temps d'Agustí i de sempre, també d'avui:

Déu s'ha humiliat, i l'home encara és orgullós! (S. 142,6).

Carta 21

**Al bisbe Valeri, beatíssim i venerable senyor, estimadíssim pare,
amb caritat sincera a
la presència de Déu, Agustí, prevere, salut en el Senyor**

1. Primer de tot demano que la vostra religiosa prudència pensi que en aquesta vida, i més en aquests temps, no hi ha res més fàcil, més agradable i de més acceptació entre els homes que el ministeri de bisbe, prevere o diaca si es duu a terme de rutina i per adulació. Però al mateix temps, no hi ha res més miserable, trist i abominable davant de Déu que aquesta manera de fer. De la mateixa manera, no hi ha res en aquesta vida, i més en aquests temps, més difícil, perillós i arriscat que el ministeri de bisbe, prevere i diaca. Però al mateix temps tampoc no hi ha res més sant davant de Déu si es milita tal com ho exigeix el nostre emperador (cf. 1Tm 1,18-19; 2Tm 2,4). Quina és aquesta manera de fer, jo no ho havia après ni en la meva infància ni en l'adolescència. En el moment en què començava a assabentar-me'n se'm va fer violència, per mèrit dels meus pecats, altrament no hi trobo cap altra explicació. Així se'm va forçar a ser el segon en el lloc de govern de la nau quan jo no era capaç ni d'agafar el rem.

2. Crec que el meu Senyor, per mitjà d'això, va voler corregir-me per haver gosat esmenar els pecats de molts mariners, sense haver experimentat encara el que passa en aquest ministeri, com si jo en fos molt més coneixedor o fos millor. Quan m'he trobat enmig del mar, he començat a comprendre la temeritat de les meves correccions, tot i que ja abans jutjava perillósíssim aquest ministeri. D'aquí venien aquelles llàgrimes que alguns germans van veure que vessava en el començament de la meva ordenació; com que no sabien els motius del meu dolor em van consolar amb bona intenció amb les paraules que van

poder però que no servien pas per aturar el meu mal. Ara, tanmateix, he experimentat dificultats més grans i més extenses del que llavors em podia pensar. No és pas perquè hagi descobert noves corrents o noves tempestes que abans ignorava i que no hagués vist, sentit, llegit o pensat jo mateix, sinó perquè desconeixia les meves forces i la meva destresa per tal d'esquivar-les i enfrontar-les, i per això presumia del meu valor. El Senyor es va burlar de mi tot fent que em descobrís a mi mateix a través d'aquesta experiència.

3. I si Déu no ho va fer per a condemnar-me sinó per tenir misericòrdia de mi –hi confio amb tota certesa, sobretot ara que conec la meua debilitat–, he d'examinar totes les medecines que hi ha en les Escriptures i dedicar-me a l'oració i a la lectura a fi de que la meua ànima assoleixi una salut idònia per a tan perillosos afers. No ho vaig fer abans perquè no vaig tenir temps; vaig ser ordenat precisament quan planejava un temps de recés per a estudiar les divines Escriptures, i volia arreglar-m'ho per tal d'aconseguir temps lliure per a aquesta ocupació. Encara no coneixia prou les meves deficiències per a aquest propòsit que ara m'angunieja i m'espanta. Els fets m'han ensenyat el que necessita un home per tal d'administrar al poble el sagrament i la Paraula de Déu. Però ara no puc adquirir allò que comprenc que em fa falta. És que vols que jo mori, pare Valeri? On és la teva caritat? És cert que m'estimes? És cert que estimes la mateixa Església que vas voler que jo servís? Estic ben segur que ens estimes a mi i a l'Església, però a mi ja em consideres idoni. En canvi jo, a mi mateix, em conec molt millor, i encara no em coneixeria a mi mateix, si la pròpia experiència no m'ho hagués ensenyat.

4. Però potser digui la teva santedat: voldria saber què és el que falta a la teva preparació. Són tantes coses que amb més facilitat podria dir les que tinc que les que desitjo adquirir. M'atreveria a dir que conec i retinc

amb fe plena el que pertoca a la meva salvació. Però això mateix, ¿de quina manera ho administraré per a la salvació dels altres, *no cercant el meu propi bé, sinó el bé de tots, perquè se salvin?* (1Co 10,33). I potser hi ha coses, o més ben dit, és indubtable que en els llibres sants hi ha consignats consells, amb el coneixement i la comprensió dels quals l'home de Déu pugui administrar amb més ordre els afers eclesiàstics, o en tot cas viure o morir amb una consciència més tranquil·la entre les mans dels inics. Així no perdrà aquella vida per la qual sospiren exclusivament els cors cristians, humils i mansos. I, ¿de quina manera es pot aconseguir això si no és demanant, trucant i buscant, tal com el mateix Senyor va dir (cf. Mt 7,7-8; Lc 11,9-10), és a dir, pregant, estudiant i plorant? Per a aquesta feina he volgut obtenir un curt espai de temps, per exemple, fins a Pasqua, de la teva sinceríssima i venerable caritat, primer a través dels germans i ara per mitjà d'aquests prec.

5. Què podré en realitat respondre al Senyor, el meu jutge? Que no podria ja aconseguir aquesta instrucció perquè m'ho impedié els negocis eclesiàstics? Si Ell em diu: *Servidor dolent* (cf. Mt 18,32; Lc 19,22), suposa't que hagués sortit un pretendent a la hisenda eclesiàstica, en la qual es gasta tant de treball per a recollir-ne el fruit, mentre s'abandona el camp que jo vaig regar amb la meva sang, segurament que si poguessis tramitar quelcom a favor seu davant dels jutges de la terra, ¿que no et mouries, no només amb el consentiment de tots, sinó amb el manament i la pressió de molts, i si la sentència fos desfavorable, no navegaries fins a l'altra banda del mar? En aquest cas no s'aixecaria cap protesta contra la teva absència per un any o per més temps, a fi que un altre no usurpés una terra necessària, no pas per a l'ànima, sinó per al cos dels pobres, la necessitats dels quals es cobriria molt més fàcilment i agradable per a mi si els meus arbres vius fossin cuidats amb més diligència. Per què, doncs, al·legues que et va faltar un temps de recés per a aprendre la meva

agricultura?” Digues-me, si et plau, què he de respondre. ¿Potser vols que digui: “l’ancià Valeri, creient que jo ja estava instruït en tot, quant més em va estimar menys em va permetre aprendre?”

6. Atén a tot això, ancià Valeri. Et demano per la bondat i la severitat de Crist, per la seva misericòrdia i la seva justícia, per Ell que et va inspirar tanta caritat envers la meva persona, ja que no gosaria ofendre’t ni tan sols per beneficiar la meva ànima. Tu poses Déu i Crist per testimonis de la innocència, la caritat i l’afecte sincer que tens per mi, com si jo mateix no pogués jurar sobre això davant de qualsevol. Per això recorro a la mateixa caritat i afecte per tal que em compadeixis i em concedeixis per a la feina que et demano, el temps que et demano. I que fins i tot m’ajudis amb les teves oracions de manera que el meu desig no sigui inútil, ni la meva absència infructuosa per a l’Església de Crist i la utilitat dels meus germans i conservents. Sé que el Senyor no menysprea aquesta caritat que prega per mi, especialment en tal afer, i la rep com un sacrifici suau. I amb això potser m’ajudarà a instruir-me en els molt saludables consells de les seves Escripures en un termini de temps més curt del que he sol·licitat.

Índex

Críteris en la vida pastoral d'Agustí a Hipona la Reial Petit comentari a la *Vida de Sant Agustí*, escrita per Possidi

1.	Possidi, la seva obra. El pròleg	9
2.	Qui és Agustí.....	12
3.	Agustí, prevere.....	15
4.	La <i>Carta 21</i> . L'estudi de la Paraula	19
5.	La praxi pastoral de l'Agustí prevere	28
6.	Bisbe en vida de Valeri.....	30
7.	El monestir de clergues d'Hipona: una escola de pastoral.....	34
8.	L'administració econòmica. Els <i>Sermons</i> 355 i 356.....	36
9.	Altres críteris d'acció pastoral fins als darrers dies d'Agustí.....	43
10.	En resum... ..	46
	Annex	
	<i>Carta 21</i>	51

